DESCOPERIRI ARHEOLOGICE DIN SECOLELE III ȘI IV e. n. LA IZVORU DULCE, COMUNA MEREI, JUDEȚUL BUZĂU

DE

MARIUS CONSTANTINESCU

În toamna anului 1971, în cursul unor cercetări arheologice de suprafață efectuate pe teritoriul comunei Merei din județul Buzău, am identificat o întinsă stațiune arheologică, situată în satul Izvoru Dulce. Materialele recoltate se datau, unele, în Latène-ul timpuriu geto-dacic, altele în mileniul I e. n.

În martie 1972, locuitorul Ștefan Bădulescu, a cărui gospodărie este plasată pe suprafața stațiunii, săpînd terenul de lîngă casă pentru a planta viță de vie, a descoperit un mormînt hallstattian mijlociu, de incinerație, conținînd patru vase. Recuperat de noi, inventarul mormîntului a intrat în patrimoniul Muzeului județean de istorie Buzău. În toamna anului 1974 am executat un sondaj de salvare, cu scopul de a stabili condițiile de descoperire a mormîntului hallstattian[1]. Sondajul ne-a permis efectuarea unor observații sistematice asupra stațiunii amintite.

Situată în marginea de nord a satului Izvoru Dulce, în punctul „Borcănița", pe o pantă de deal înclinată de la N la S și de la V la E, stațiunea ocupă o suprafață de peste 20 ha (fig. 1). Pe laturile de est și sud este mărginită de doi torenți: Gîrla Ciuciur și Valea Seacă. La distanță de 80—120 m de valea torentului Gîrla Ciuciur stațiunea este străbătută de șoseaua asfaltată care unește satele Izvoru Dulce și Nenciulești. Aproximativ o treime din suprafața stațiunii, pe laturile de est și sud, este acum ocupată de gospodării, restul, în cea mai mare parte, fiind plantată cu viță de vie.

Sondajul, constînd în două secțiuni, a fost executat la locul descoperirii din 1972. Secțiunea S I, avînd dimensiunile 8,10 m × 0,50 m, a fost amplasată pe un teren săpat de curînd pînă la pămîntul viu, neaducînd date importante. În schimb, în secțiunea S II, cu dimensiunile 19m × 0,50m, au apărut numeroase vestigii arheologice.

I. STRATIGRAFIA

Straturile constatate în S II se prezintă în următoarea succesiune (fig. 2/2):

1. Pămîntul viu, steril arheologic, prezintă două aspecte:

a) în jumătatea de est a secțiunii — un pămînt galben-roșcat, poros; în acest strat a fost săpată baza unui cuptor de ars vase;

[1] Scurt timp, la lucrări a fost prezent și colegul Vasile Drâmbocianu, de la Muzeul județean de istorie Buzău.

SCIVA, tomul 29, nr. 1, București, ianuarie—martie 1978, p. 123—138.

b) în restul secțiunii — un pămînt alb-cenușiu, foarte tare, cu concrețiuni calcaroase și pietre.

2. Cel mai vechi strat de cultură arheologică este un pămînt cenușiu-deschis, mărunt, tasat, pigmentat cu mici fragmente de chirpici și, mai rar, cărbuni; conține fragmente ceramice Latène, rar hallstattiene și oase. La baza acestui strat, spre capătul de vest al secțiunii a apărut un cuțit curb din gresie, de tip Monteoru. Stratul, străpuns de mai multe gropi, se îngustează spre capătul de est al secțiunii și dispare cu 0,55 m înainte de peretele de vest al cuptorului. Corespunde locuirii Latène timpurii.

3. Urmează un strat de pămînt negru-cenușiu, granulat, pigmentat cu fragmente de chirpici și cărbuni, cu grosime între 0,30 m și 0,80 m; conține numeroase fragmente ceramice prefeudale, puține de epocă Latène, obiecte de fier și os și, frecvent, bucăți de zgură, inclusiv metalică. În trei locuri stratul este afectat de gropi moderne. Spre capătul de est al secțiunii grosimea stratului crește treptat, aceasta putîndu-se datora pantei terenului (înclinat spre valea torentului Gîrla Ciuciur) și, eventual, unor terasări. În această porțiune și cuprins în întregime în acest strat a apărut un cuptor de ars vase. Socotim că stratul corespunde locuirii din epoca prefeudală. Suprafața restrînsă a săpăturii nu a permis precizări asupra fazelor de locuire ale așezării din această epocă[2].

4. Solul arabil este un pămînt negru, gras (cernoziom), cu grosimea de 0,20—0,30 m; conține fragmente ceramice de epocă Latène, prefeudală și modernă.

II. DESCOPERIRI DIN SECOLUL AL III-LEA e. n.

1. **Cuptorul de ars vase** — este de tipul cu perete median (fig. 3). Păstrat în mare parte, cuptorul este format din: cameră inferioară (focar secundar), placă perforată (grătar), cameră de ardere a vaselor (parțial distrusă) și două canale de foc lungi. Groapa de exploatare a cuptorului[3], situată la anumită distanță și mai jos decît nivelul bazei acestuia, și o porțiune a canalelor de foc nu au putut fi cercetate deoarece se află sub o casă de locuit.

a) *Canalele de foc* (focarele lungi), construite paralel și separate unul de altul (nu fac corp comun), se racordează la camera inferioară a cuptorului (focarul secundar) în partea dinspre est a instalației. Baza lor, în punctul de racordare la cuptor, se află la adîncimea de 2,08 m față de nivelul actual de călcare; pe măsură ce se depărtează de cuptor, coboară vizibil, ceea ce ne determină să presupunem că gura lor și groapa

---

[2] Considerăm că situația este asemănătoare cu cea din așezarea cercetată de I. T. Dragomir la Bălteni (Materiale, 8, 1962, p. 11—23), unde Gh. Bichir (SCIV, 16, 1965, 4, p. 686) și I. Ioniță (ArhMold., 4, 1966, p. 189—258) au identificat două faze distincte de locuire: a) — una carpică, datată în secolul al III-lea e. n. și b) — una de tip Sîntana de Mureș — Cerneahov, datată în secolul al IV-lea e. n.

[3] Presupunem că aceasta a existat, avînd în vedere unele detalii de construcție a cuptorului și asemănarea cu alte instalații de acest gen, cercetate în întregime în alte stațiuni arheologice.

fochistului erau situate mult sub nivelul bazei cuptorului. Aceasta asigura o bună circulaţie a aerului cald spre focarul secundar.

În secţiune, ambele canale de foc au formă de trapez cu colţurile rotunjite (fig. 3/2), cu dimensiunile: lăţimea 0,45—0,51 m, înălţimea 0,36—0,42 m. Ca structură, spre interior apare o crustă, pietrificată prin ardere, groasă de 0,04—0,11 m, „îmbrăcată" cu un strat de pămînt ars la roşu, gros de 0,08—0,12 m. În porţiunea cercetată (circa 1,40 m de la baza cuptorului spre groapa fochistului) canalele erau umplute cu pămînt, cenuşă şi cărbuni; în umplutură erau antrenate fragmente ceramice provenind din mai multe vase.

b) *Camera inferioară* (focarul secundar) a fost săpată în pămîntul viu. Este împărţită în două cavităţi inegale (largi de 0,63 m şi, respectiv, 0,85 m) de un perete median (fig. 3/4). Talpa cuptorului, de formă circulară, cu diametrul de 1,30 m, este situată la — 1,90 m (nivelul feţei superioare a tălpii cuptorului), faţă de nivelul actual de călcare, fiind uşor înclinată spre gurile canalelor de foc.

Peretele median, mai gros la bază (0,26 m) şi mai subţire la vîrf (0,10—0,11 m), înalt de 0,52 m, a fost parţial cruţat în pămîntul viu; el este orientat est-vest.

Interiorul cavităţilor şi peretele median au fost îngrijit lutuite cu mai multe straturi de argilă fără ingrediente. În urma intensei folosiri, pereţii camerei inferioare a cuptorului s-au pietrificat (vitrificat) pe o grosime de 0,18—0,22 m; peretele median este pătruns de foc în întregime. Dincolo de stratul vitrificat al pereţilor, pămîntul viu este ars la roşu pe o grosime de 0,12—0,16 m. Camera inferioară a cuptorului era umplută cu pămînt, cenuşă, cărbuni, bucăţi din placa perforată şi din pereţii camerei de ardere a vaselor; în umplutură erau prinse fragmente ceramice provenind din mai multe vase şi cîteva oase de animal nearse.

c) *Placa perforată* (grătarul) pe care se aşezau vasele este de formă aproximativ circulară, cu diametrele 1,93 m × 1,78 m şi grosimea 0,20—0,24 m. A fost construită din pămînt argilos amestecat cu paie tocate şi pleavă. La descoperire era parţial prăbuşită de o parte şi de alta a peretelui median (fig. 3/1, 4). Aerul cald circula prin numeroase găuri cu diametrul de 0,02—0,04 m practicate în placă, dispuse pe linii concentrice urmărind conturul camerei inferioare (fig. 3/1), fără a respecta riguros o anumită distanţă sau aliniere. Remarcăm faptul că ele perforau placa sub un anumit unghi, astfel încît, de sus în jos, erau orientate spre gura canalelor de foc (fig. 3/3). În porţiunea din placa păstrată erau 27 găuri, iar pe marginea rupturii se conturau clar încă 15 (numărul total nu a putut fi stabilit). Datorită utilizării intense a cuptorului, placa perforată s-a pietrificat în întregime şi s-a colorat în cenuşiu-verzui. Deasupra plăcii se aflau numeroase bucăţi din pereţii camerei de ardere a vaselor, fragmente ceramice, oase, pămînt.

Urmele arată că, după o perioadă de folosire, cuptorul a fost reparat. Cu această ocazie, încheietura plăcii perforate cu pereţii camerei inferioare şi cu peretele median a fost etanşeizată prin aplicarea unui strat de lut moale, bine frămîntat, fără ingrediente (fig. 3/4). Accidental, în timpul reparaţiei au fost astupate la partea inferioară 4 din găurile grătarului (fig. 3/1, 4).

d) *Camera de ardere a vaselor* (cupola cuptorului) a fost construită în întregime din lut argilos amestecat cu pleavă şi paie tocate. Se afla deasupra solului. Nu a avut schelet de susţinere sau cofraj (nu au apărut indicii). Pereţii camerei s-au păstrat parţial, în momentul cercetării avînd înălţimea de 0,24—0,68 m şi grosimea de 0,10—0,18 m (fig. 3/3). Fragmentele prăbuşite pe grătar indică pentru această parte a instalaţiei forma tronconică, cu marginea superioară adusă spre interior, în boltă. În centru, cupola avea o deschidere circulară, de aproximativ 0,40—0,50 m diametru, prin care se introduceau vasele.

e) *Construcţia şi funcţionarea cuptorului.*

Locul a fost ales la marginea aşezării, pe malul înalt al Gîrlei Ciuciur, avînd la îndemînă materia primă — lutul — şi apa. Terenul a fost nivelat pe o suprafaţă ceva mai mare decît cea ocupată de cuptor, îndepărtîndu-se complet stratul de pămînt cu urme de locuire (supra p. 140 şi fig. 2/2). În pămîntul viu a fost săpată o groapă cu pereţii uşor evazaţi spre suprafaţă — camera inferioară a cuptorului sau focarul secundar. Tot acum a fost cruţat peretele median, se pare, numai pînă la jumătatea adîncimii gropii (+ 0,23 m deasupra tălpii cuptorului). Este însă posibil ca situaţia constatată de noi să fie urmarea unui accident. Peste partea cruţată în pămînt viu, peretele median a fost ridicat apoi, din lut frămîntat cu paie şi pleavă, pînă la înălţimea utilă (+ 0,52 m deasupra tălpii cuptorului). În sectorul de est al acestei gropi, de o parte şi de alta a peretelui median, peretele gropii a fost străpuns, săpîndu-se începutul canalelor de foc. Cele două canale au fost săpate în pămîntul viu pe lungime de 0,60 m de la cuptor spre groapa fochistului, fiind continuate prin modelare din lut argilos amestecat cu pleavă şi paie tocate. Pentru amenajarea acestei ultime porţiuni, a fost săpat mai întîi un şanţ (surprins clar în săpătură), cu lărgimea medie de 1 m, în care au fost apoi construite cele două canale, separate unul de celălalt. La extremitatea superioară a pereţilor camerei inferioare a cuptorului şi în aceeaşi porţiune a peretelui median, pe ambele feţe, a fost amenajat un prag de 0,02 m lăţime (fig. 3/3—4) pe care, probabil, a fost sprijinit un pod de scînduri deasupra ambelor cavităţi. Peste acest pod de scînduri, cu funcţie de cofraj, s-a construit placa perforată, în întregime din lut argilos amestecat cu pleavă şi paie tocate. Orificiile practicate în placă şi-au păstrat forma şi dimensiunile datorită bucăţilor de nuiele cu care au fost realizate şi care au rămas pe loc pînă la uscarea şi arderea instalaţiei. Peste placa perforată, urmînd circumferinţa acesteia, a fost construită cupola cuptorului, înaltă de circa 0,85—1 m. Înălţimea totală a cuptorului a fost de circa 1,30—1,50 m. Pereţii camerei inferioare, peretele median, placa perforată şi interiorul camerei de ardere a vaselor au fost îngrijit lutuite cu argilă fără ingrediente, depusă în mai multe straturi.

Încărcarea cuptorului se făcea pe la partea superioară a camerei de ardere a vaselor. Vasele erau în aşa fel aşezate pe placa perforată încît să nu astupe găurile prin care circula aerul cald. Pentru arderea vaselor cu diametrul mai mare de 0,15 m se pare că se foloseau suporţi (vălătuci) de lut care permiteau aşezarea vaselor astfel încît să se evite blocarea găurilor din placă (în cuptor au fost descoperite două fragmente din astfel de suporţi). Pentru încălzirea cuptorului se aprindea focul în ambele canale. Lungimea acestora (peste 1,40 m) pare să indice intenţia

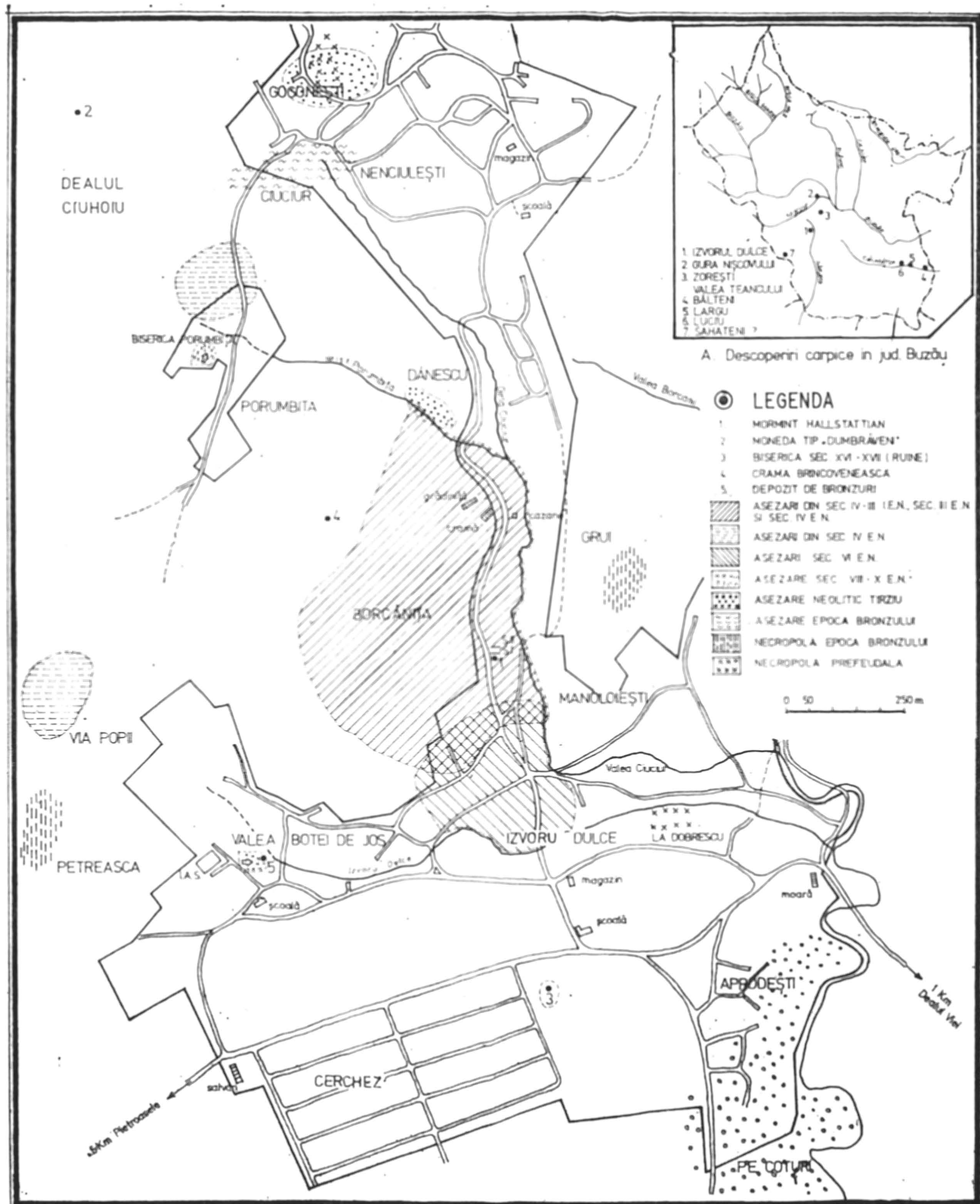

Fig. 1. Izvoru Dulce. Descoperiri arheologice. A. Descoperiri carpice în județul Buzău.

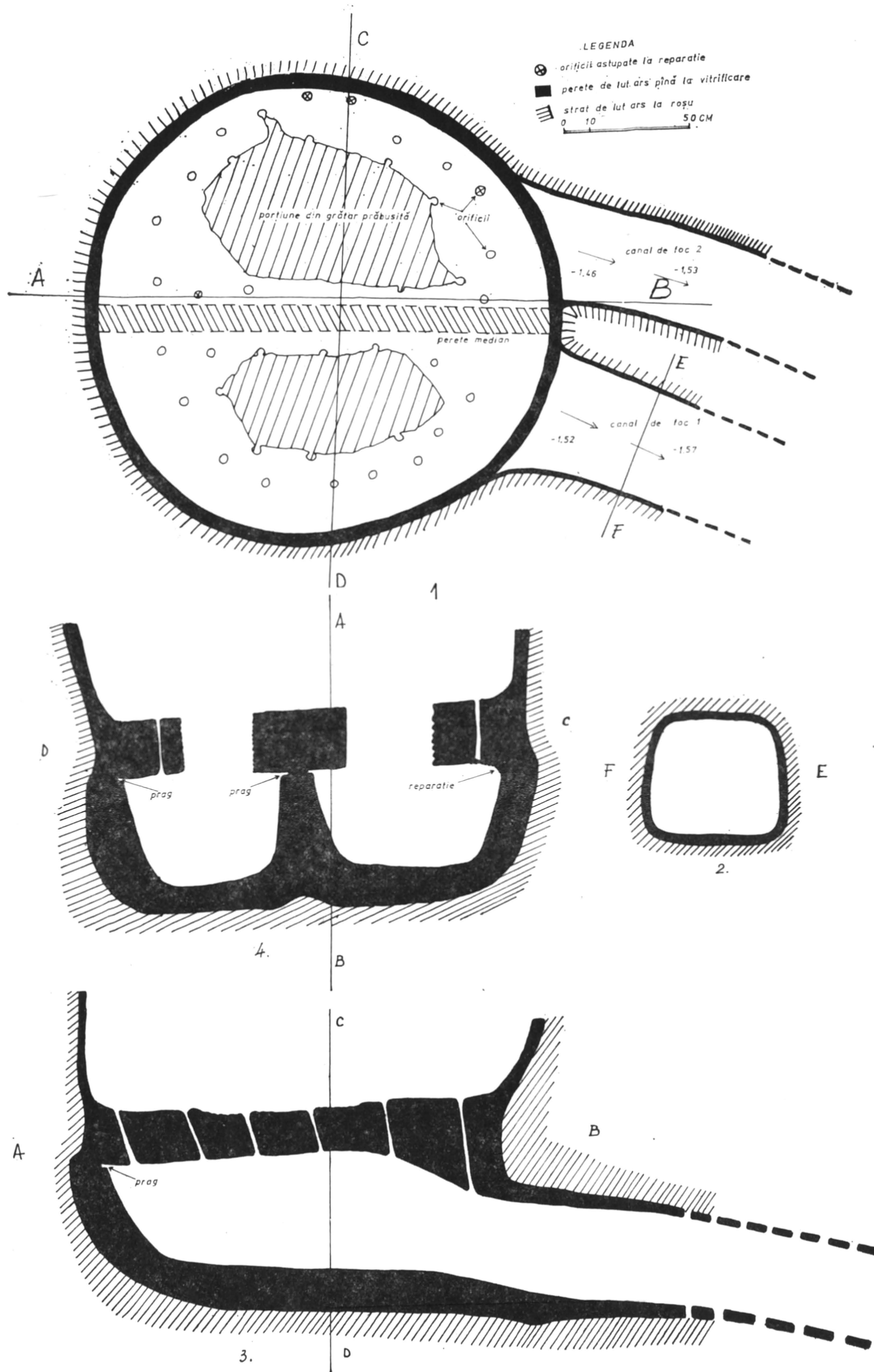

Fig. 3. Izvoru Dulce. Cuptor de ars vase. 1 plan; 2 secțiune prin canalul de foc (1); 3 secțiune longitudinală; 4 secțiune transversală.

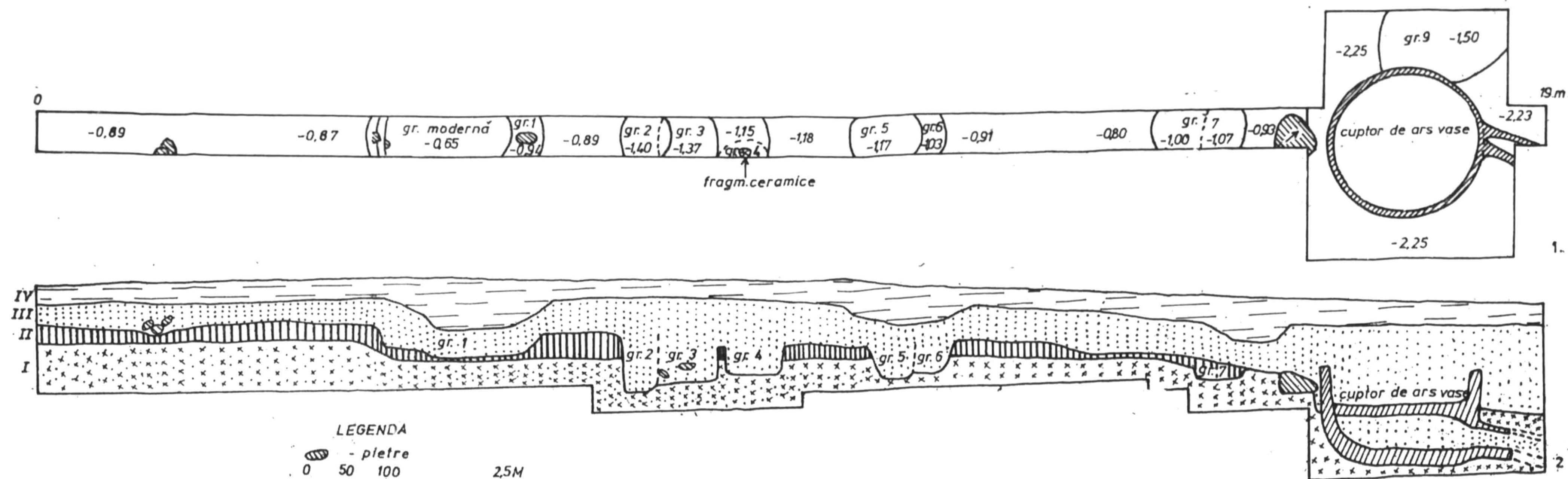

Fig. 2. Izvoru Dulce. Secțiunea S II. 1 plan; 2 profilul sudic. (I Strat steril arheologic; II pămînt cenușiu-deschis, pigmentat cu chirpic și cărbuni; III pămînt negru-cenușiu granulat; IV sol arabil plantat cu viță de vie).

meșterului olar (și experiența sa!) de a îndepărta cît mai mult flacăra de vase, pentru a obține o ardere superioară a produselor sale. Noi socotim că în camera inferioară a cuptorului nu se făcea foc direct, ci pe aici circula numai aerul cald, iar la nevoie putea fi întins jăratecul pînă sub placa perforată. Arderea la roșu a vaselor se făcea cu cuptorul deschis. Ceramica cenușie, superioară, se obținea continuîndu-se procesul de ardere cu cuptorul „înăbușit". În acest caz, deschiderea din bolta camerei de ardere a vaselor putea fi astupată cu un capac din lut, de dimensiuni corespunzătoare[4], iar gura canalelor de foc era umplută cu cenușă. Probabil la anumite intervale de timp, procesul era controlat prin îndepărtarea capacului camerei de ardere a vaselor, o bună experiență a meșterului olar putînd înlocui această operație.

Pe latura de nord a cuptorului a fost surprinsă o groapă al cărei rol nu a putut fi precizat. Materialele provenind din umplutura acestei gropi — fragmente ceramice dintr-un chiup și dintr-un vas-borcan, oase de animale — pot indica faptul că aceasta a fost săpată într-un moment cînd cuptorul nu mai era folosit (probabil în secolul al IV-lea e. n.).

II. 2. **Ceramica din cuptor.** Din umplutura cuptorului au fost recoltate 162 fragmente ceramice, dintre care: 73 fragmente modelate cu mîna, provenind din cel puțin 5 forme (vase) diferite și 89 fragmente modelate la roată, provenind din cel puțin 16 forme (vase) diferite.

Precizăm că nu este vorba de o șarjă rebutată sau de vase rămase în cuptor după golirea acestuia. Considerăm că fragmentele recoltate provin din vase sparte în așezare, în timpul folosirii, ale căror resturi au fost aruncate în cuptor în momentul în care acesta a încetat să mai funcționeze și a fost folosit ca groapă menajeră. Totodată, credem că vasele din care provin fragmentele culese au putut fi arse în acest cuptor. În orice caz, ceramica descoperită în cuptor este singurul criteriu care poate fi luat în considerație la datarea instalației.

a) *Ceramica modelată cu mîna.*

Nici un vas nu este întreg, unul singur întregibil. S-a folosit o pastă grosieră, în amestec cu mult ciob pisat și scoică pisată (vizibilă chiar la exterior), arsă la roșu-cărămiziu (diferite nuanțe).

1. Vas-borcan, mare, de formă bitronconică, cu buza răsfrîntă în afară. S-a păstrat partea superioară, de la maxima curbură pînă la buză și fundul cu fragment din perete (fig. 4/1). Diametre: gură=28 cm; maxim=32,8 cm; fund = 19,4 cm. Reconstituirea indică o înălțime totală de circa 52 cm. Este decorat cu două brîuri alveolate, paralele, dispuse deasupra maximei curburi; se mai observă începutul unei benzi alveolate verticale, care se sprijină pe brîul de jos. Fundul gros (2—2,4 cm) este la interior roșu-cărămiziu, iar la exterior albicios cu pete roșii; prezintă urme de ardere secundară; în interior poartă numeroase amprente de degete în pasta moale. Culoarea diferită la exterior a celor două fragmente ne obligă să luăm în considerație și posibilitatea ca fundul și partea superioară să nu aparțină aceluiași vas. În acest caz, fragmentele ar pro-

---

[4] La Șindrilița, comuna Găneasa, jud. Ilfov a fost descoperit un astfel de capac (Gh. Bichir, SCIV, 17, 1966, 3, p. 505 și nota 36).

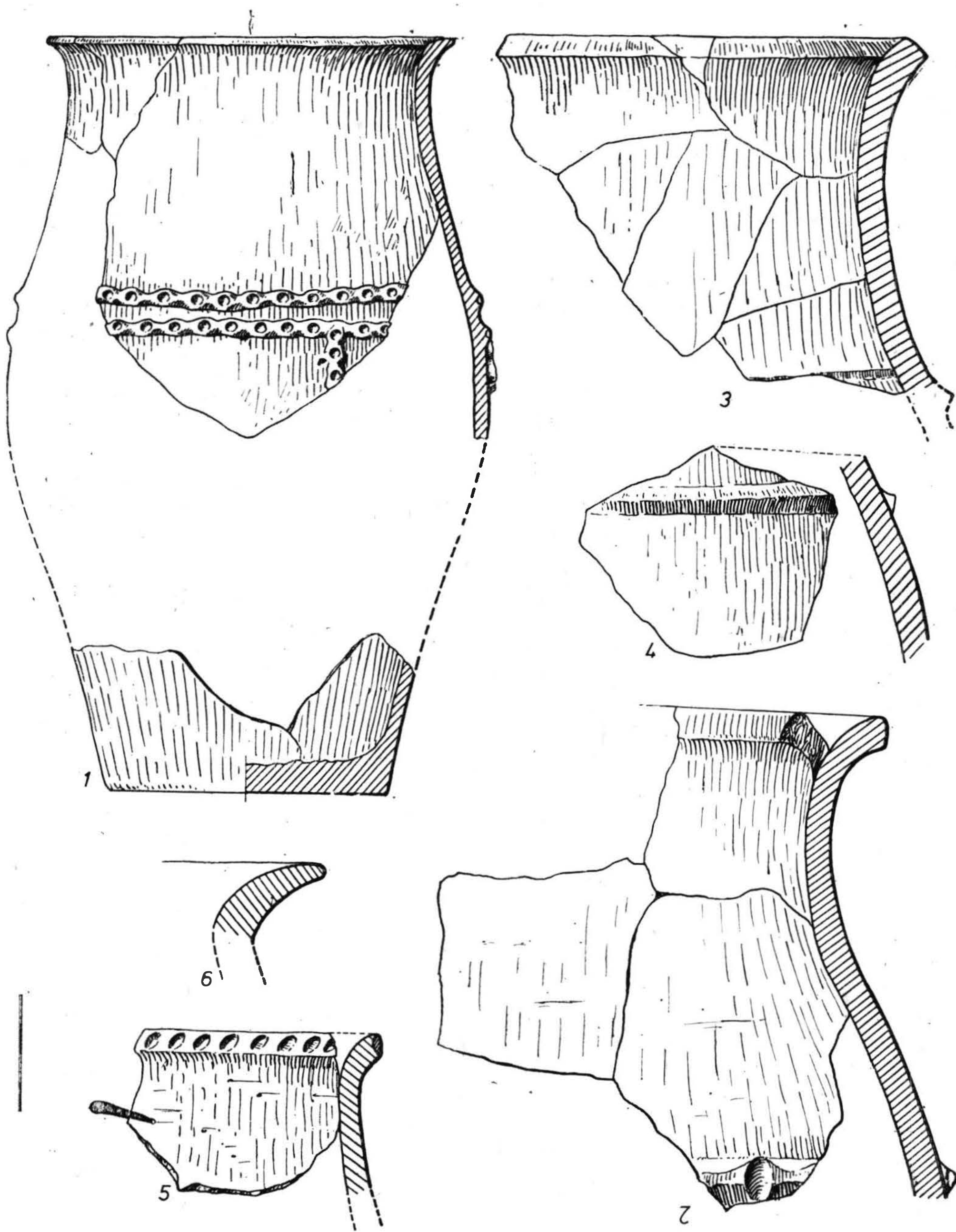

Fig. 4. Izvoru Dulce. Ceramică din cuptor, modelată cu mîna.

veni din două vase diferite, dar care îmbină caracteristicile tipo-dimensionale de mai sus[5].

2. Vas-borcan, fragmentar. Diametrul gurii = aproximativ 26 cm. Deasupra maximei curburi este decorat cu un brîu alveolat (fig. 4/2).

3. Vas-borcan, fragmentar, din pastă poroasă. Diametrul gurii = 24—25 cm. Decorat cu un brîu neted (fig. 4/3). Din acelaşi vas există încă un fragment din zona de maximă curbură, decorat, de asemenea, cu brîu neted (fig. 4/4).

4. Buză de vas, fragmentară, de culoare brun-maronie. Prezintă urme de netezire, iar pe muchia buzei alveole executate cu vîrful degetului (fig. 4/5).

5. Buză de vas, fragmentară, puternic răsfrîntă în afară ; din pastă poroasă de culoare galben-cărămizie (fig. 4/6).

b) *Ceramica modelată la roată.*

Este lucrată din pastă fină, omogenă, arsă neoxidant, la cenuşiu (cu nuanţe variate).

6. Cană cu o toartă, cu corpul globular, gît cilindric, buză uşor profilată, fund inelar. Înălţimea = 17,3 cm, diametre : gură = 9,2 cm, maxim = 15,1 cm, fund = 7,3 cm. Decor lustruit, vertical, pe gît complet, pe umăr organizat în 10 benzi (fig. 5/1). Cana prezintă o uşoară deformare. Îşi găseşte cele mai apropiate analogii în ceramica carpică[6].

7. Cană cu o toartă, gît cilindric (?), corp piriform. Diametrul maxim = 18 cm. Decor lustruit, organizat în benzi circulare, dispuse sub pîntec. Urme evidente de reparaţie la toartă (fig. 5/2).

8. Vas cu două torţi, piriform, fragmentar, (fig. 5/3). Diametre : gură = 14 cm, maxim = 26,5 cm. Slabă angobă, decor lustruit : pe gît — metopă, pe umăr — benzi verticale, distanţate la 1—2 cm.

9. Castron, fragmentar, buza arcuită spre interior, uşor carenată la exterior (fig. 6/1). Diametru gură = 27,4 cm. Lustru slab, numai pe buză.

10. Castron, fragmentar, buza trasă spre interior, bine marcată la exterior. Diametru gură = 27,5 cm. Angobă cenuşie-verde, lustru pe buză şi în interior (fig. 6/2).

11. Pateră, fragmentară, din pastă fină, foarte îngrijit lucrată, arsă la cărămiziu-gălbui (fig. 6/3). Diametru gură = 16 cm. Lustru slab la exterior. Probabil romană (import)[7].

12. Buză de chiup, decorată cu două benzi înguste lustruite, la exterior sub buză (fig. 7/1).

13. Fund de vas mare (chiup ?), lucrat mai puţin îngrijit. Diametrul = 16,8 cm. Slip cenuşiu-deschis la exterior (fig. 7/2).

14. Fragment de perete dintr-un vas mare, fără decor, cenuşiu, angobă negricioasă (fig. 7/3).

15. Două fragmente dintr-un fund de vas, cu inel (căniţe ?). Diametre : 11 cm, respectiv, 6 cm (fig. 7/4,5).

16. Două buze de vase mici (fig. 7/6,7).

---

[5] Îşi găseşte bune analogii în ceramica carpică. Vezi Gh. Bichir, *Cultura carpică*, Bucureşti, 1973, fig. 11, pl. XL—II, LV/3.

[6] *Ibidem*, p. 83, fig. 16 (fără capac).

[7] *Ibidem*, p. 80, fig. 14/2.

17. Două buze răsfrînte, una cu brîu profilat, cealaltă lustruită (fig. 7/8, 9).

18. Fragment de perete dintr-un vas, galben-cenuşiu, lustru orizontal (fig. 7/10).

19. Fragment de perete dintr-un vas (amforă „cu coaste") cărămiziu-galben, din pastă cu nisip. Probabil roman (import).

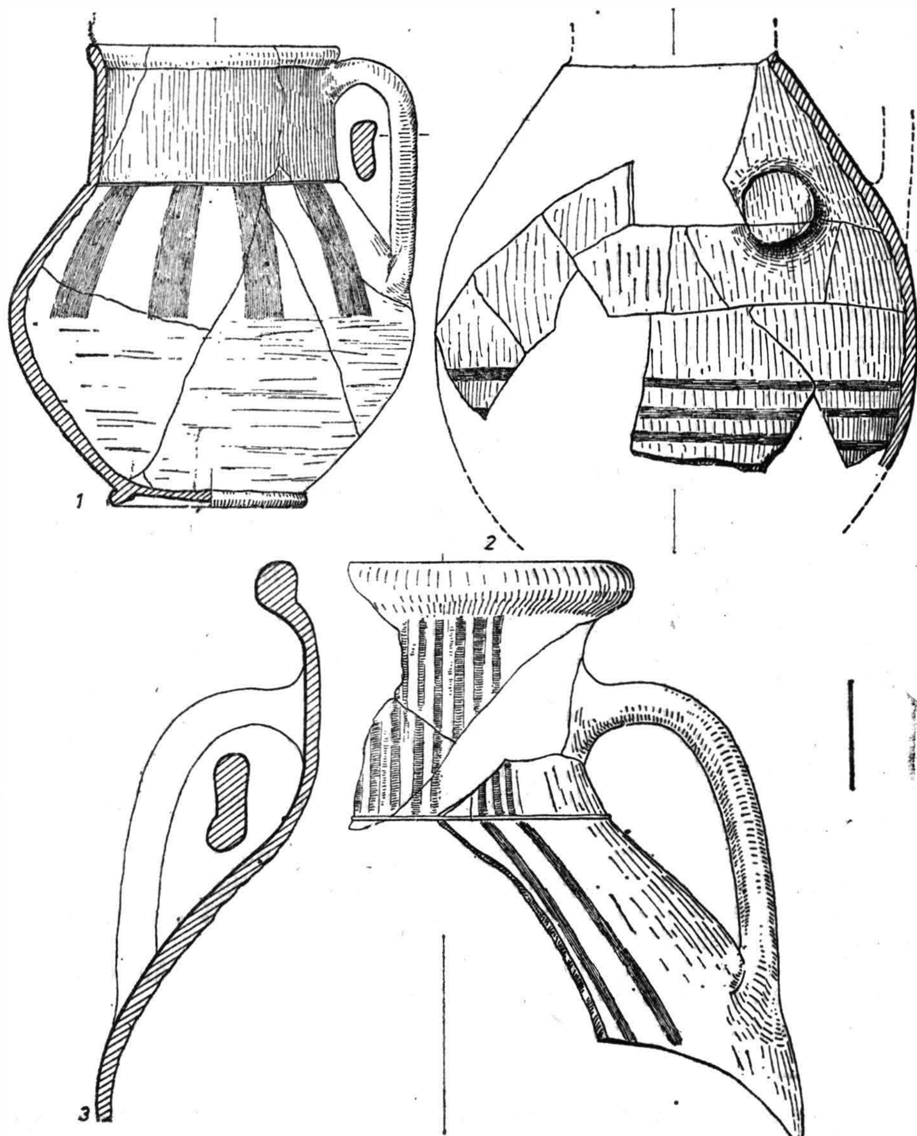

Fig. 5. Izvoru Dulce. 1—3 ceramică din cuptor, modelată la roată.

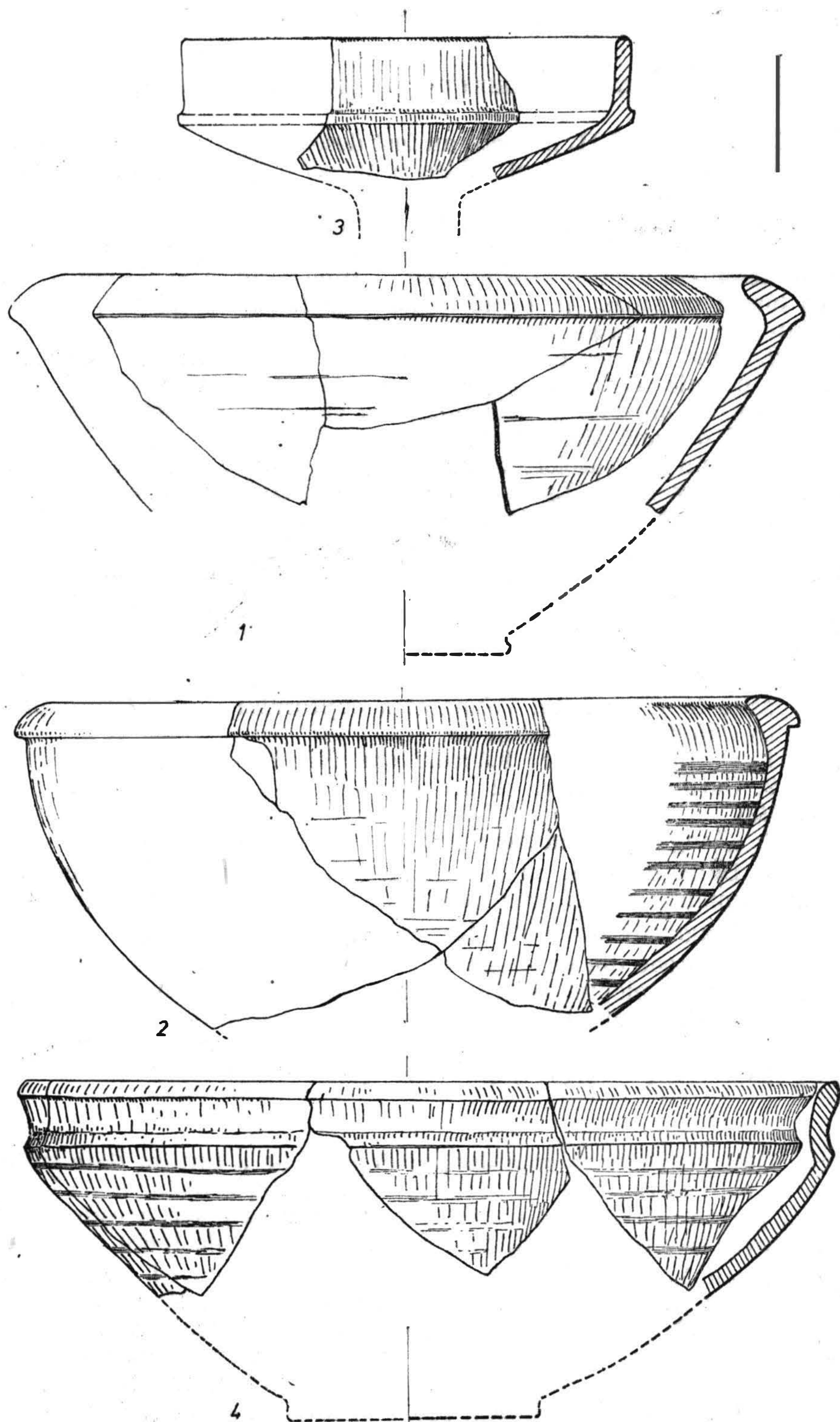

Fig. 6. Izvoru Dulce. — 1,2 ceramică carpică din cuptor, modelată la roată; 3 ceramic.ă de import (romană), din cuptor; 4 castron la roată, din secţiune, secolul al IV-lea e. n.

III. DESCOPERIRI DIN SECOLUL AL IV-LEA e. n.

În secţiunea S II, în strat, au fost descoperite unele materiale arheologice databile în secolul al IV-lea e. n., aparţinînd culturii Sîntana de Mureş — Cerneahov.

a) *Material ceramic* (modelat numai la roată):

1 — Castron fragmentar, din pastă fină, omogenă, de culoare cenuşiu-deschisă; umărul uşor carenat. Diametru gură = 23 cm. Decorul: slab lustru organizat în benzi orizontale, dispuse pe pîntec, pe buză şi în interior (mai pronunţate) (fig. 6/4).

2. Fund de vas, din pastă zgrunţuroasă, cu nisip şi pietricele, de culoare cafenie-deschis la exterior, cenuşie-neagră la interior. Diametrul = 13 cm. Se observă urmele tăierii cu sfoara şi trei amprente neclare, precum şi o urmă lăsată de paletă (fig. 7/11).

3. Fund de văscior, fragmentar, din pastă, „ciment". Diametrul = aproxmativ 4 cm. La exterior, deasupra bazei şi paralel cu aceasta, o incizie circulară adîncită (fig. 7/12).

4. Buză de vas din pastă bună, omogenă. Pe marginea exterioară a buzei se văd mai multe împunsături cu vîrful paletei (fig. 7/13).

5. Amforă fragmentară; fundul, fragment de mănuşă şi un fragment de perete, toate provenind dintr-o amforă romano-bizantină „cu coaste" (import).

6. Vas de provizii, fragmentar, din pastă aspră. Fragmentele au fost găsite în groapa din vecinătatea cuptorului (fig. 2/1, groapa 9).

b) *Obiecte din metal şi os.*

1. Dălţiţă din fier; 9,5×0,5 cm (fig. 8/1).

2. Cuţitaş din fier, cu lama dreaptă, la mîner; 6,2 cm lungime (fig. 8/2).

3. „Linguriţă" din fier; 4,6×2,9 cm (fig. 8/3).

4. Daltă din fier, cu tub de fixare; are vîrful uşor îndoit din vechime; lungime = 9,7 cm; diametrul maxim = 1,6 cm (fig. 8/4).

5. Fragment de tablă din bronz; 2,8×1,2 cm.

6. Pieptene din os. Realizat din trei plăci fixate între ele prin opt nituri de bronz, pieptenele are mînerul înalt, în formă de clopot, cu umerii uşor carenaţi. Aripile laterale, late şi precis conturate, sînt lăsate în jos. Una din plăci este complet acoperită cu decor din şiruri de cercuri duble cu punct în mijloc (fig. 8/5). Placa opusă este nedecorată.

Deşi restrînsă ca suprafaţă şi departe de a furniza date suficiente pentru clarificarea tuturor problemelor ridicate, cercetarea de la Izvoru Dulce permite formularea unor concluzii. În bună parte, acestea au caracter provizoriu, constituind, mai degrabă ipoteze de lucru.

Ceramica provenind din umplutura cuptorului îşi găseşte analogii în aşezările carpilor din Moldova şi din nord-estul Munteniei (*supra* şi notele 5, 6, 7). Ea constituie elementul pe baza căruia se poate încerca atribuirea etnică a aşezării şi, în acelaşi timp, criteriul de datare a acesteia. Odată făcută această precizare, este de admis că în punctul „Borcăniţa" a funcţionat o aşezare carpică, probabil intens locuită şi folosită o bună

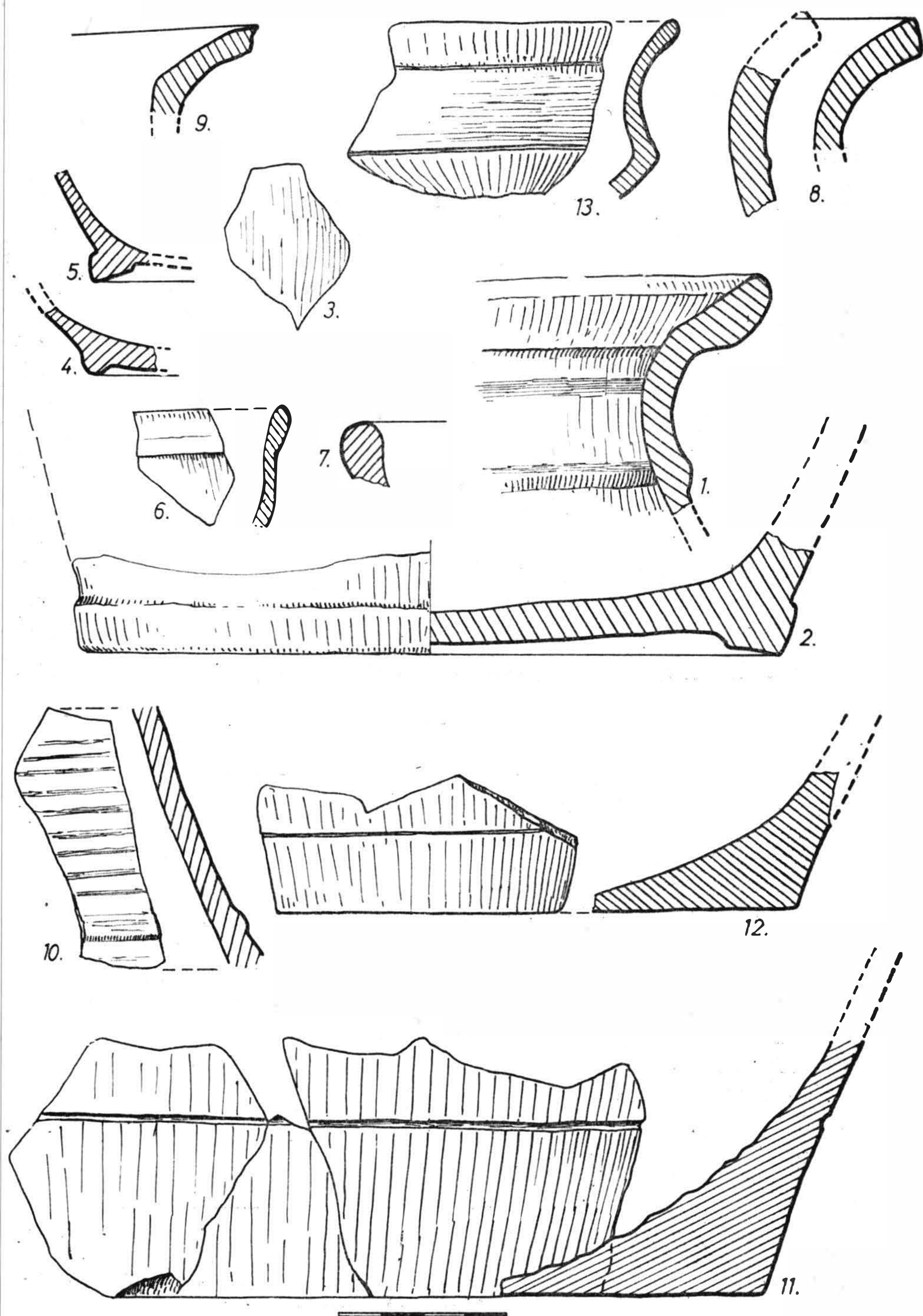

Fig. 7. Izvoru Dulce. 1—10 ceramică din cuptor, modelată la roată; 11—13 ceramică din secţiune, modelată la roată (sec. IV e. n).

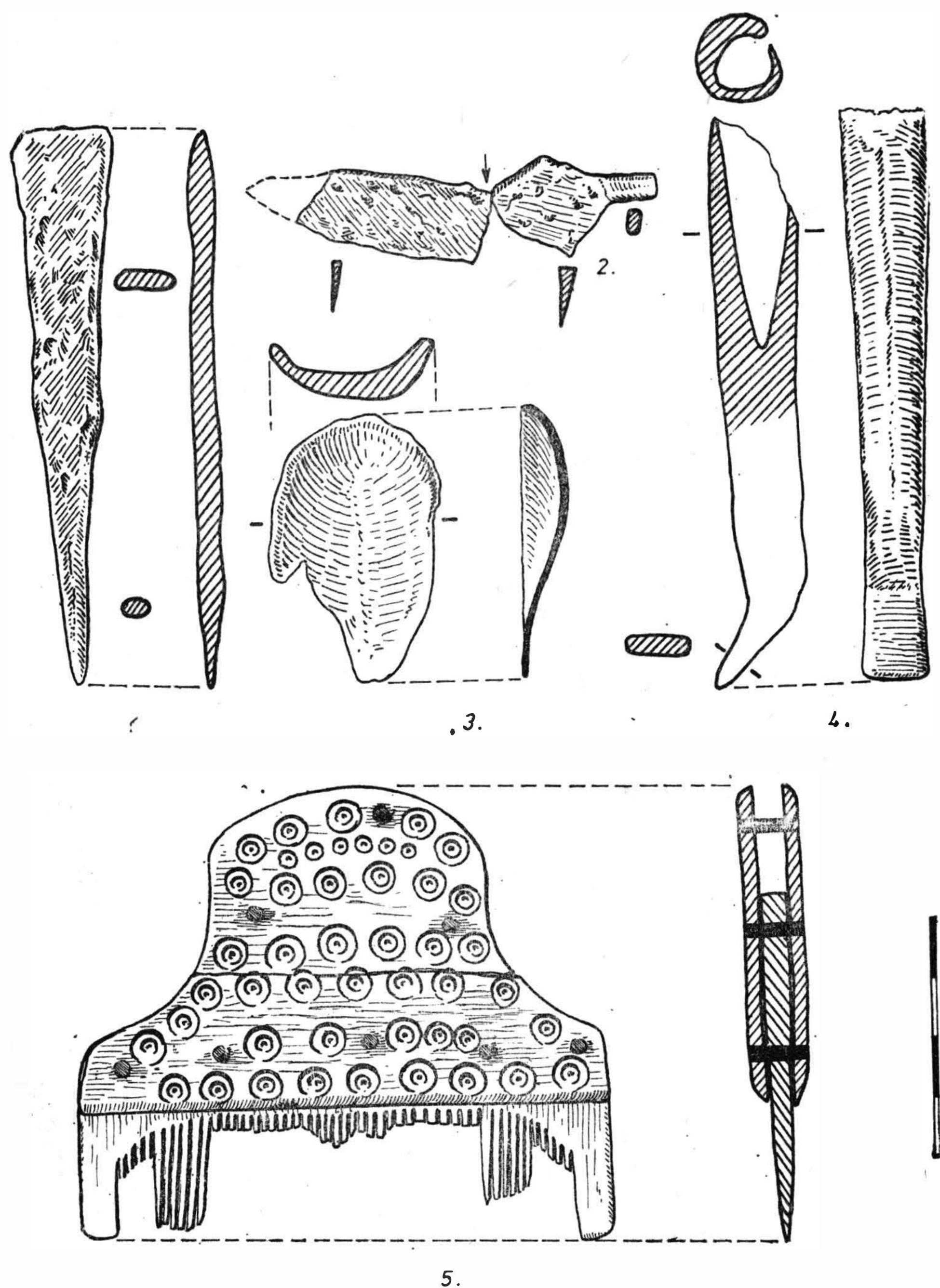

Fig. 8. Izvoru Dulce. 1–4 obiecte din metal descoperite în secțiune; 5 pieptene din os, secolul al IV-lea e. n.

perioadă de timp, dacă locuitorii ei au simţit nevoia construirii unor instalaţii tehnice perfecţionate, cum este cuptorul de ars vase cercetat.

Încadrarea cronologică a acestei aşezări este posibilă numai prin îmbinarea rezultatelor cercetării noastre cu consideraţiile formulate de alţi cercetători. Prezenţa ceramicii modelate cu mîna şi decorată cu brîie duble, alveolate, în relief[8], precum şi absenţa ceramicii roşii lucrată la roată[9] (pînă acum nu a apărut nici un fragment din această specie), permit datarea aşezării într-o fază timpurie a culturii carpice, la sfîrşitul secolului al II-lea e. n. — sigur la începutul secolului al III-lea e. n.[10].

O simplă analiză statistică asupra cuptoarelor de ars vase descoperite în aşezările carpice cunoscute pare a indica preferinţa olarilor ce serveau aceste comunităţi pentru tipul de cuptor cu perete median[11], mult mai frecvent întîlnit în secolele II—III e. n. şi la începutul secolului al IV-lea e. n. în mediul carpo-dacic, decît tipul de cuptor cu stîlp central (de susţinere)[12].

Se pare că aşezarea de la Izvoru Dulce „Borcăniţa" este printre cele mai vestice locuiri carpice cercetate în Muntenia pînă acum[13]. Ne referim la locuiri efective, greu de contestat. Existenţa şi funcţionarea acestei aşezări carpice aici, la poalele dealului Istriţa, este o confirmare a faptului că la sfîrşitul secolului al II-lea e. n. şi la începutul secolului al III-lea e. n. carpii şi-au extins autoritar stăpînirea asupra acestei părţi din teritoriul Daciei[14], în contextul unei relative şi temporare slăbiri a stăpînirii romane la Dunărea de Jos. Dar, aşezarea de la Izvoru Dulce nu este singura locuire carpică în nord-estul Munteniei. Recent, la Gura Nişcovului (Poşirceşti), judeţul Buzău, a fost cercetată parţial o necropolă aparţinînd carpilor, datînd din aceeaşi perioadă[15]. Aceste două descoperiri se adaugă semnalărilor mai vechi de urme carpice la Valea Teancului[16] (azi Zoreşti), judeţul Buzău, punct situat între Izvoru Dulce şi Gura Nişcovului. În cîmpia ce se aşterne la poalele dealului Istriţa, prezenţa carpilor a fost semnalată în aşezarea de la Bălteni[17], în care a fost cercetat şi un cuptor de ars ceramică de tipul cu perete median, la Largu[18] şi Luciu[19], astăzi toate în judeţul Buzău.

Situaţia menţionată este de natură să sugereze o prezenţă efectivă a carpilor în estul şi nord-estul Munteniei (vezi fig. 1/A), la sfîrşitul se-

---

[8] *Ibidem*, p. 67.

[9] *Ibidem*, p. 70 (unde autorul precizează că „. . . ceramica roşie lucrată la roată se înmulţeşte în fazele mai tîrzii ale culturii carpice").

[10] Idem, SCIV, 16, 1965, 4, p. 691.

[11] Idem, SCIV, 17, 1966, 3, p. 503.

[12] O. Floca, Ferenczi Ştefan, Liviu Mărghitan, *Micia. Grupul de cuptoare romane pentru ars ceramică*, tabel sinoptic.

[13] La Mătăsaru, pe Argeş, sînt semnalate *elemente carpice*, Gh. Bichir, SCIV, 16, 1965, 4, p. 691; de asemenea, la Bucureşti — Militari şi chiar în Oltenia. Mai recent, Gh. Bichir, (SCIV, 22, 1971, 2, p. 189) consideră că este vorba de locuiri efective ale carpilor.

[14] Magda Tzony, *Carpii în Muntenia*, comunicare prezentată la a V-a sesiune anuală de referate şi comunicări ştiinţifice, Buzău, 12 decembrie 1975; Gh. Bichir, SCIV, 16, 1965, 4, p. 691 şi SCIV, 22, 1971, 2, p. 179—197.

[15] Magda Tzony, *op. cit.*

[16] Gh. Bichir, SCIV, 16, 1965, 4, p. 676, fig. 1.

[17] I. T. Dragomir, Materiale, 8, 1962, p. 11—23 (supra nota 2).

[18] M. Macrea, Apulum, 7, 1968, 1, p. 193.

[19] *Ibidem*.

colului al II-lea şi în secolul al III-lea e.n. Dacă avem în vedere absenţa elementului germanic din zona la care ne referim, în această vreme, precum şi prezenţa *doar sporadică* a sarmaţilor[20], se conturează situaţia politico-militară în spaţiul acesta, carpii dominînd — militar şi politic — această parte a Daciei.

În secolul al IV-lea e. n. aşezarea de la Izvoru Dulce „Borcăniţa" este folosită de purtătorii culturii Sîntana de Mureş — Cerneahov, aşa cum indică o serie de materiale arheologice: ceramica zgrunţuroasă, de tip „ciment", fragmentele de vase de provizii şi, îndeosebi, pieptenele de os din trei plăci care, după opinia unor cercetători, se datează la mijlocul sau în a doua jumătate a secolulului al IV-lea e. n.[21]. Piepteni de acest tip cu mînerul semicircular (în formă de clopot) au apărut atît în castrul, cît şi în necropola nr. 1 de la Pietroasa. Toate materialele de secolul al IV-lea e. n. descoperite în aşezarea de la Izvoru Dulce îşi găsesc bune analogii în materialele arheologice provenind din castrul şi necropolele de la Pietroasa[22]. Pe baza acestor materiale, se poate aprecia că aşezarea de tip Sîntana de Mureş de la Izvoru Dulce se datează larg în secolul al IV-lea e. n. (mai exact, la mijlocul şi în a doua jumătate a secolului al IV-lea e. n.). Este de presupus că această aşezare ca, dealtfel, şi altele ce vor fi funcţionat în zonă (aşa cum indică cele mai recente descoperiri)[23], să fii făcut parte din sistemul de aşezări subordonate direct castrului, fiind locuită de producători care asigurau produsele agricole şi meşteşugăreşti necesare pentru întreţinerea garnizoanei şi a populaţiei civile ce locuia în incinta marii fortificaţii de la Pietroasa şi în aşezarea civilă, pendinte de aceasta[24].

---

[20] Semnalaţi numai în zona de cîmpie a judeţului Buzău, la Smeeni (Victor Teodorescu, Materiale, 8, 1962, p. 273—281), Sudiţi — Gherăseni (cercetări inedite), la Luciu (Vasile Drâmbocianu, SCIVA, 25, 1974, 2, p. 303—307) şi Balta Albă (Marius Constantinescu, *Un mormînt din perioada migraţiilor de la Balta Albă*, comunicare prezentată la a V-a sesiune anuală de referate şi comunicări ştiinţifice, Buzău, 12 decembrie 1975, în ms).

[21] Gh. Diaconu, SCIV, 16, 1965, 4, p. 821 şi nota 17; Siegrid Thomas, Arbeits-und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege, 8, p. 108, fig. 54.

[22] Gh. Diaconu, în A. I. Odobescu, *Opere*, IV, *Tezaurul de la Pietroasa*, Bucureşti, 1976, p. 1055—1072.

[23] Aşezări care au funcţionat în secolul al IV-lea e. n. am identificat în punctele „Porumbiţa", „Via Popii" şi „Valea Botei de Sus", comuna Merei şi, foarte recent, în latura de nord a satului Săhăteni (comuna Săhăteni, judeţul Buzău). După primele date, aşezarea de la Săhăteni pare a fi existat în secolul al III-lea e. n., continuînd să funcţioneze şi în secolul al IV-lea e. n. Împreună cu aşezările cunoscute mai demult la Pietroasa (aşezarea civilă pendinte de castru, situată în imediata vecinătate a acestuia, pe latura de est), Dara (la biserică) şi Sărata — Monteoru (Eugenia Zaharia, Studii şi cercetări de istorie buzoiană, 1973, p. 17), aceste aşezări conturează un întins şi unitar complex existent la poalele dealului Istriţa, în sec. IV e. n.

[24] Gh. Diaconu, în A. I. Odobescu, *Opere*, IV, 1976, p. 1 062 şi nota 31.

Prin cercetări de suprafață întreprinse în imediata apropiere a stațiunii de la „Borcănița" au fost identificate și alte numeroase vestigii arheologice. Cu ocazia amenajării șoselei dintre satele Izvoru Dulce și Nenciulești am putut cerceta mai multe complexe: gropi (cenușare), vetre, gropi de bordeie, recoltînd o însemnată cantitate de fragmente ceramice, fragmente de vatră cu gardină, o măciucă din piatră etc. Ceramica a permis atribuirea acestor complexe și materiale unei așezări geto-dace datînd din secolul al IV—III î. e. n.[25]. Acest lucru a dus la formarea unei imagini mai clare asupra stațiunii arheologice de la Izvoru Dulce „Borcănița". Cea mai veche prezență este reprezentată de mormîntul hallstattian descoperit în 1972; a urmat locuirea din Latène-ul timpuriu (secolele IV—III î. e. n.), succedată de așezarea carpilor din secolele II—III e. n. suprapusă la rîndul ei de așezarea de tip Sîntana de Mureș din secolul al IV-lea e. n.[26].

ARCHÄOLOGISCHE FUNDE AUS DEM 3. UND 4. JH. U. Z. BEI IZVORU DULCE, GEM. MEREI, KR. BUZĂU

ZUSAMMENFASSUNG

Während Geländebegehungen wurde auf der Flur „Borcănița" bei Izvoru Dulce (Kr. Buzău) eine bedeutende Fundstelle entdeckt. Im Jahre 1974 wurden hier Rettungsgrabungen durchgeführt, die Funde aus den folgenden Perioden lieferten:

— Bronzezeit, Siedlungsreste der Monteoru-Kultur;

— Brandgrab der mittleren Hallstattzeit (Basarabi-Kultur);

— Siedlungsspuren aus dem 4.—3. Jh. v. u. Z. (getisch-dakische Kultur);

— Siedlungsschicht, einschließlich ein Töpferofen, aus dem 3. Jh. u. Z. (karpische Kultur);

— Siedlungsschicht der Sîntana de Mureș-Černjahow-Kultur (4.Jh);

— Siedlungsspuren aus dem 6.Jh. Hierzu gehört eine Gußform für Schmuckherstellung.

---

[25] Mulțumim și pe această cale tov. Mircea Babeș de la Institutul de arheologie București, pentru identificarea acestor materiale și pentru tot sprijinul acordat pe parcursul cercetării și întocmirii acestui articol.

[26] Condițiile favorabile de locuire fac ca în jurul acestui punct să se grupeze numeroase alte stațiuni și descoperiri arheologice, datînd din *neolitic* (Nenciulești, punctele Dănescu și Gogonești), *epoca bronzului* (Nenciulești, punctele Valea Huiup, La Ciucur; Valea Botei de jos — la biserică. depozit de bronzuri, cf. Al. Oancea, V. Drâmbocianu, SCIVA 26, 1975, 2. p. 395—399; Manoloiești — Grui; Via Petreasca; Dealul Ciuhoiu — necropole), *Latène* (Valea Botei de sus; Ciuhoiu), *secolul al IV-lea e. n.* (punctele Porumbița, Via Popii, La Dobrescu; Nenciulești — Gogonești), *secolul al VI-lea e. n.* (punctul Țigănie), *secolele VIII—X* (punctele Aprodești, Pe Coturi) etc.

ABBILDUNGSVERZEICHNIS